

Innst. S. nr. 238

(2000-2001)

Innstilling fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen og Ågot Valle om maksimalgrenser for oppholds- betaling i barnehage og skolefritidsordning og rett til barnehageplass for alle barn

Dokument nr. 8:62 (2000-2001)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Sverige har innført maksimalpris i barnehagene på kr 1 140 i måneden, og ingen skal betale mer enn 3 pst. av sin inntekt i oppholdsbetaling i barnehage for første barn.

I Norge kan småbarnsforeldre med to vanlige inntekter betale over kr 4 000 i måneden for en barnehageplass. Ved utgangen av denne stortingsperioden har vi brukt 10 mrd. kroner på kontantstøtte. Denne ordningen gjør det langt mer lønnsomt for småbarnsforeldre å ta barna ut av barnehagen, og la den ene part, oftest moren, være hjemmeværende. Men evalueringen av kontantstøtten viser at de fleste kontantstøttemottakere jobber like mye som før, og betaler en dagmamma for å passe barnet sitt.

Målsettingen med kontantstøtten var å gi foreldre mulighet til mer samvær med sine barn. En fersk evaluering fra Norges Forskningsråd viser imidlertid at kontantstøtten har hatt svært liten effekt på samværet mellom foreldre og barn.

Kontantstøtten koster 3 mrd. kroner årlig. Beregninger tyder på at forslagene som fremmes her kan fullfinansieres innenfor denne rammen.

Prisen på en barnehageplass og plass i skolefritidsordningen bør stå i et rimelig forhold til foreldrenes inntekt. Ingen bør betale mer for en barnehageplass enn 3 pst. av familiens samlede inntekt for første barn, to prosent for andre og 1 pst. for ytterligere barn utover dette. I tillegg bør det settes en øvre grense for oppholdsbetalingen. Tilsvarende bør prisen på en plass i skolefritidsordningen ikke overstige mer enn 2 pst. av familiens samlede inntekt for første barn, og ikke mer enn 1 pst. for andre og tredje barn. Maksimalprisen vil her være kr 760 for første barn og kr 380 for andre og tredje barn.

Forslaget innebærer en kraftig reduksjon av prisen på barnehager og skolefritidsordninger.

For å ivareta kommunenes selvstyre bør dette utformes som et tilbud til kommunene, der staten yter tilskudd til de kommuner som ønsker å gå inn på denne ordningen.

Forslagsstillerne vil sikre alle barn i Norge rett til en rimelig barnehageplass med god kvalitet.

Forslagsstillerne ønsker å gi alle barn i alderen 1-5 år en individuell rett til gratis kjernetid i barnehage. Dette skal være et frivillig tilbud for foreldrene, men det skal være obligatorisk for kommunene å tilby det. For opphold utover kjernetiden kan foreldrebetaling kreves. En slik reform er omfattende og krever tid til forberedelser. Det foreslås at innføringen gjøres gradvis, men ordningen skal være fullt innfasert fra høsten 2003.

Ordningen foreslås finansiert gjennom å avvikle kontantstøtten.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette følgende tiltak:

- I. Innføre en ordning med maksimalgrense for oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordning etter samme opplegg og på samme nivå som i Sverige. Ordningen finansieres av en statlig tilskuddsordning som dekker beregnede merutgifter for kommunene som velger å gå inn på ordningen.
- II. Barn i alderen 1-5 år gis en individuell rett til gratis kjernetid i barnehage. Dette skjer gjennom en gradvis opptrapping, der ordningen skal være innført for alle fra og med høsten 2003. Det er frivillig for barna å benytte tilbudet. Regjeringen presenterer en plan for innfasing av ordningen.

III. Barnehagesatsingen kan helt eller delvis finansieres gjennom å avvikle eller redusere kontantstøtteordningen."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen sitt fleirtal, medlemene frå Arbeidarpartiet, Jon Olav Alstad, Frank Willy Larsen, Liv Marit Moland, Oddbjørg Ausdal Starrfelt og Shahbaz Tariq, frå Kristeleg Folkeparti, Modulf Aukan og Ola T. Lånke, frå Høgre, Trond Helleland, frå Senterpartiet, Anne Enger Lahnstein, frå Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle og representanten Inger Stolt-Nielsen, syner til handsaming av St.meld. nr. 27 (1999-2000) og Innst. S. nr. 207 (1999-2000) der m.a. følgjande intensjonar og mål vart formulert:

- Full behovsdekning i løpet av 2003
- Opptrapping til 50 pst. statleg finansiering innan 2005
- Innføring av plikt for kommunane til å tilby barnehageplassar
- Utarbeiding av ein rettleiar for samarbeidsavtalar mellom kommunen og private barnehagar

Fleirtalet syner til brev frå Barne- og familiedepartementet v/statsråden av 29. mars 2001 der det går fram at Regjeringa arbeider med ulike modellar for å få redusert foreldrebetalinga (vedlegg).

Fleirtalet ser fram til at Regjeringa legg fram ei sak med konkrete framlegg til endringar.

Eit anna fleirtal, alle unntatt medlemene frå Høgre og Fremskrittspartiet, ser, som statsråden, bl.a. på den svenske løysinga med maksimalsatsar som eitt av fleire alternativ, men føreset at me i Noreg må finna ei løysing som omfattar både offentlege og private barnehagar.

Eit tredje fleirtal, alle unntatt medlemene frå Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, syner til Innst. S. nr. 207 (1999-2000) jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000) - Barnehage til beste for barn og foreldre. Stortingsfleirtalet gjekk lenger enn meldinga ved m.a. å gjera framlegg om å auka dei statlege løyvingane til offentlege og private barnehagar til 50 pst. innan 2005. Dette fleirtalet ser på dette som det viktigaste element for å nå mål om full barnehagedekning og å redusera foreldrebetalinga.

Et fjerde flertall, alle unntatt medlemene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at Sosialistisk Venstreparti ønsker å bruke kontantstøtten til å finansiere billigere barnehageplasser. Dette flertall mener at kontantstøtten er viktig for å gi valgfrihet for småbarnsfamiliene. Dette fler-

tall prioriterer både full barnehagedekning, en akseptabel foreldrebetaling og kontantstøtte.

Medlemene frå Arbeiderpartiet er nøgde med at at regjeringa i kommune-økonomiproposisjonen har varsla å trappa opp løyvingane til barnehagesektoren for å nå målet om full barnehagedekning innan 2003 og slik at foreldrebetalinga gjennomsnittleg kan halverast. Desse medlemene har merka seg at regjeringa alt i Revidert nasjonalbudsjett gjer framlegg om å løyva 240 millionar kroner ekstra for å få redusert foreldrebetalinga. Desse medlemene føreset at målet om halvering av foreldrebetaling vert fulgt opp med auka løyvingar i den komande fireårsperioden, og at dette også må koma dei private barnehagane til gode.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Senterpartiet mener det er svært viktig å få nok barnehageplasser til en akseptabel foreldrebetaling. Disse medlemmer viser til at barnehagemeldingen som ble lagt frem av sentrumsregjeringen, hadde en rekke tiltak for å nå målet om full behovsdekning innen 2003 og en redusert foreldrebetaling. Disse medlemmer er bekymret over utviklingstrekk som viser at barnehageprisene øker. Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen vurderer ulike tiltak for å få ned foreldrebetalingen, bl.a. gratis kjernetid og maksimalpris. Disse medlemmer har merket seg at kostnadene for gratis kjernetid for alle aldersgrupper vil kunne ligge rundt 7 mrd. kroner.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at det vil være bedre med en maksimalpris, forutsatt at en har gode ordninger som sikrer også de private barnehagene. Samtidig vil disse medlemmer vise til at ved behandlingen av barnehagemeldingen i Stortinget gikk et bredt flertall inn for at foreldrene skulle dekke kun 20 pst. av driftsutgiftene til en barnehageplass. En gjennomsnittsberegning som Barne- og familiedepartementet har foretatt som en illustrasjon på foreldrebetaling på dette nivået viser at for 2001 ville en barnehageplass kostet kr 1 270 pr. måned. Dette illustrerer at målet om en 20 pst. kostnadsdekning for foreldrene vil bety vesentlig lavere foreldrebetaling for alle.

Komiteens medlem fra Høyre og representanten Inger Stolt-Nielsen, viser til Høyres merknader i barnehagemeldingen, Innst. S. nr. 207 (1999-2000) jf. St.meld. nr. 27 (1999-2000). Høyre ønsker full barnehagedekning, og vil samle det offentlige tilskuddet i ett statstilskudd som følger barnehagen. Dette vil gi en oversiktlig finansiering av barnehagene, vil likestille private og offentlige barnehager, og dermed gjøre det lettere å få foreldrebetalingen ned.

Disse medlemmer vil vise til at Høyre i sitt alternative forslag til statsbudsjett foreslo 275 mill. kroner mer i statstilskudd til barnehagene enn det Arbeiderpartiet og sentrumspartiene ble enige om, noe som ville gitt et økt statstilskudd på 5,6 pst.

Disse medlemmer mener at å samle de kommunale og statlige tilskudd i ett stort tilskudd er den beste måten for å få full barnehagedekning, redusert foreldrebetaling og likestilling av private og offentlige barnehager.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er riktig å rette søkelyset mot barnefamiliens økonomi. Men i motsetning til forslagsstillerne mener disse medlemmer at man bør fokusere på de generelle rammene som legges for barnefamiliene. Det blir etter disse medlemmers syn noe paradoksalt når man sammenligner en enkelt familiepolitisk sak med nabolandet. Skal det være noen som helst troverdighet ved slike sammenlikninger bør alle offentlige overføringer til barnefamilier legges til grunn. I tillegg bør også den generelle skatte/avgiftsbelastningen til barnefamiliene vurderes for å skape et riktig bilde.

Disse medlemmer mener videre at man bør belyse "produksjonskostnadene" ved en barnehageplass. Videre vil disse medlemmer gi uttrykk for bekymring når det vurderes å innføre gratis kjernetid i barnehagene. Disse medlemmer betrakter dette som et ledd i å innføre obligatorisk barnehage for alle barn.

Disse medlemmer mener "full behovsdekning" ikke er mulig å avdekke uten at familien selv er de som gjør valget. Løkkemidler som gratis kjernetid og maksatsatser er ikke de riktige virkemidler, mener disse medlemmer. Her vil disse medlemmer vise til Fremskrittspartiets forslag om å samle alle overføringene til barnefamiliene i barnetrygden.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil understreke at barnehagen er den viktigste fellesarenaen for førskolebarn, en arena der barn får utvikle seg i lek og samhandling med andre barn og med voksne. Barnehagen er derfor en viktig del av det livslange læringsløpet. Dette medlem er opptatt av at ingen skal ekskluderes fra muligheten til å delta på denne viktige fellesarenaen. Dette skjer i dag fordi det ikke er barnehageplasser nok, og fordi plassene mange steder er for dyre.

Dette medlem vil understreke at barnehager er et sikkerhetsnett for de barna som vokser opp i familier som tilhører de gruppene med dårligst råd. Det er spesielt viktig for innvandrerfamilier at de får et tilrettelagt barnehagetilbud, slik at barna kan lære seg norsk språk og kultur. Forskning viser at barn som har hatt et pedagogisk tilbud før de begynner på skolen, klarer seg bedre i en undervisningssituasjon. Det er derfor, etter dette medlems mening, ekstra viktig å sørge for at barn i familier med dårligst råd, får tilgang til plass i

barnehagen og skolefritidsordningen. Uten tilgjengelige barnehageplasser, der pris er et viktig element, vil forskjellene i samfunnet øke.

Også familier med to vanlige inntekter opplever barnehageprisene som tyngende i familieøkonomien. Dette medlem mener at for familieøkonomien er billigere barnehageplasser og lavere oppholdsbetaling i skolefritidsordningen viktigere enn skattelette.

Dette medlem ser med tilfredshet på at flere partier lover flere og billigere barnehageplasser. Men de eneste virkemidlene for økt barnehageutbygging slik at alle som ønsker det får plass, og lavere foreldrebetaling, er en individuell rett til barnehageplass og en maksimalsats eller betaling ut fra en viss prosent av familiens samlede inntekt. Dette medlem mener at tilslutning til forslag om maksimalpris og individuell rett er testen på om stortingsflertallet vil forplikte seg til å skaffe alle barn som ønsker det, en plass til en overkommelig pris. Dette medlem mener at ordningen med maksimalpris skal omfatte både kommunale og private barnehager. Dette medlem ser at det store innslaget av private barnehager representerer noen utfordringer, men dette medlem mener at dette kan løses ved driftsavtaler mellom de private barnehagene og kommunene. Dette medlem viser til flertallsmerknad fra alle partier unntatt Fremskrittspartiet og til særmerknad fra Sosialistisk Venstreparti i Innst. S. nr. 207 (1999-2000) vedr. samarbeidsavtaler.

Dette medlem mener at dette barnehageløftet er stykke på veg kan realiseres ved å avvikle eller redusere kontantstøtteordningen. Dette medlem vil peke på at bedret kommuneøkonomi og økt statsstøtte er en forutsetning for et barnehageløft.

Dette medlem understreker behovet for reduksjoner i egenbetalinger også i skolefritidsordningen. Dette medlem viser til Innst. S. nr. 42 (1999-2000) og Riksrevisjonens Dokument nr. 3:10 (1998-1999) som tydeliggjør at flere kommuner ikke har fått inndekket de ekstra kostnadene som har påløpt dem i forbindelse med skolefritidsordningen etter Reform 97. Dette medlem merker seg at Regjeringa i St.meld. nr. 2 (2000-2001) utsetter endringer i kommunenes tilskuddsordning, og etterlyser innlemming av tilskuddet til skolefritidsordningen i rammetilskuddet til kommunene.

Dette medlem mener prisen på en plass i skolefritidsordningen bør reguleres etter inntekt og med en maksimalsats. Dette medlem viser til forslag i Dokument nr. 8:62 (2000-2001).

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette følgende tiltak:

- I. Innføre en ordning med maksimalgrense for oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordning etter samme opplegg og på samme nivå som i Sverige. Ordningen finansieres av en statlig tilskuddsordning som dekker beregnede merutgifter for

kommunene som velger å gå inn på ordningen.

- II. Barn i alderen 1-5 år gis en individuell rett til gratis kjernetid i barnehage. Dette skjer gjennom en gradvis opptrapping, der ordningen skal være innført for alle fra og med høsten 2003. Det er frivillig for barna å benytte tilbudet. Regjeringen bes presentere en plan for innfasing av ordningen.
- III. Barnehagesatsingen kan helt eller delvis finansieres gjennom å avvikle eller redusere kontantstøtteordningen."

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har elles ingen merknader og rår Stortinget til å gjere slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:62 (2000-2001) - Forslag frå stortingsrepresentantane Kristin Halvorsen og Ågot Valle om maksimalgrenser for opphaldsbetaling i barnehage og skolefritidsordning og rett til barnehageplass for alle barn - vert å leggja ved protokollen.

Oslo, i familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, den 15. mai 2001

Ågot Valle
fung. leiar

Oddbjørg Ausdal Starrfelt
sekretær og ordførar

Vedlegg**Brev fra Barne- og familiedepartementet til familie-, kultur- og administrasjonskomiteen, datert 29. mars 2001****Dok. 8:62 (2000-2001) om maksimalgrenser for oppholdsbetaling i barnehage og skolefritidsordning og rett til barnehageplass for alle barn**

Jeg viser til brev fra Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen datert 18. mars 2001. Komiteen har til behandling forslag (Dok. 8:62) fra stortingsrepresentantene Kristin Halvorsen og Ågot Valle om maksimalgrenser for oppholdsbetaling i barnehage og skolefritidsordning og rett til barnehageplass for alle barn. Komiteen ber om departementets vurdering av forslaget.

Forslaget i Dok. 8:62 er som følger:

Stortinget ber Regjeringen iverksette følgende tiltak:

- I. Innføre en ordning med maksimalgrense for oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordning etter samme opplegg og på samme nivå som i Sverige. Ordningen finansieres av en statlig tilskuddsordning som dekker beregnede merutgifter for kommunene som velger å gå inn på ordningen.
- II. Barn i alderen 1-5 år gis en individuell rett til gratis kjernetid i barnehage. Dette skjer gjennom en gradvis opptrapping, der ordningen skal være innført for alle fra og med høsten 2003. Det er frivillig for barna å benytte tilbudet. Regjeringen bes presentere en plan for innføring av ordningen.
- III. Barnehagesatsingen kan helt eller delvis finansieres gjennom å avvikle eller redusere kontantstøtteordningen.

Når det gjelder skolefritidsordningen, så er det Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet som administrerer dette.

I forbindelse med Regjeringens varslede satsing på barnehager arbeides det nå med ulike modeller for å redusere foreldrebetalingen i barnehagene. I dette arbeidet ser man også på finansiering og lovgivning i de øvrige nordiske land, deriblant Sverige.

I en drøfting av framtidige modeller, må man ta hensyn til de mål og intensjoner som Stortinget har formulert for sektoren, hvorav de viktigste er:

- Full behovsdekning i løpet av 2003. Iht. måltallene gjenstår det å etablere plasser til 6 000 barn under 3 år før full behovsdekning er en realitet.
- Opptrapping til 50 prosent statlig finansiering innen 2005. Målet er at staten innen 2005 skal dekke 50 prosent av kostnadene i sektoren, kommunene 30 og foreldrene 30 prosent.
- Innføring av en plikt for kommunene til å tilby barnehageplasser. Dette vil gjøre barnehager til en lovpålagt oppgave for kommunene.

- Utarbeidelse av en veileder for samarbeidsavtaler mellom kommunen og private barnehager. Dette er et arbeid departementet gjør i samarbeid med berørte parter i sektoren. Veilederen skal være ferdig sommeren 2001. Arbeidet må sees i sammenheng med det arbeidet KS nå gjør sammen med Private Barnehagers Landsforbund med å lage mønsteravtaler. Disse to arbeidene samlet vil legge grunnlag for gode samarbeidsforhold mellom kommunen og de private barnehagene.

I tillegg er det en intensjon at barnehagetilskuddet skal innlemmes i inntektssystemet. Stortinget har bedt om at dette legges fram som en egen sak, før den endelige beslutning om innlemming blir tatt.

Foreløpig drøftes følgende modeller for redusert foreldrebetaling:

- En videreføring av dagens ordning, der målet er en kostnadsfordeling 50-30-20 mellom stat, kommune og foreldre.
- En modell med økning i de frie inntektene til kommunene, og med sterkere satsing på samarbeid mellom kommune og stat.
- Innføring av maksimalpriser, der staten legger føringer på nivået på foreldrebetalingen i barnehagene.
- Et gratis pedagogisk korttidstilbud, der det offentlige dekker alle kostnader for et gitt antall timers bruk av barnehage.
- Kombinasjoner av disse.

Regjeringen vil vurdere de ulike modellene nøye for å finne fram til den eller de som gir best effekt i forhold til de målene om lavere foreldrebetaling og plasser til alle som ønsker det. Selv om for eksempel Sverige har interessante løsninger, er det ikke uten videre mulig å kopiere svenske løsninger til Norge. De to landene har ulike utgangspunkt; i Norge går for eksempel 40 prosent av barna i private barnehager, og statstilskuddet er øremerket til barnehagene. Dette er ikke tilfelle i Sverige.

Foreløpig er regjeringen i en utredningsfase, og har således ennå ikke konkludert.

Det er et mål at barnehagereformen skal kunne gjennomføres i løpet av neste stortingsperiode; 2002-2006.

Regjeringens satsing på flere, billigere og gode barnehageplasser vil komme uansett hva som skjer med kontantstøtten.